

การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตปริญญาตรี

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*

THE PROMOTION OF 21ST CENTURY LEARNING ENVIRONMENT FOR UNDERGRADUATE STUDENTS, FACULTY OF EDUCATION, MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY

สมฤทัย บุญคำมูล, นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และ สุรชัย แก้วคุณ

Somruethai Bunkhummul, Niwes Wongsuwan and Surachai Kaewkoon

หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

the Requiements for the Degree of Master of Education Teaching Social Studies

Email: miwrt37@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2. เพื่อศึกษาปัจจัยการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นิสิตปริญญาตรี ชั้นปี 1 ถึงปี 4 คณะครุศาสตร์ จำนวน 152 รูป/คน โดยเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ และแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นโดยใช้ค่าที (t-test) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสองกลุ่ม และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไปและเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)

ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.22$, $SD = 0.28$) และเมื่อจำแนกตามรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ($\bar{X} = 4.27$, $SD = 0.32$) รองลงมาคือด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.22$, $SD = 0.36$) และด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.21$, $SD = 0.31$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างครูกับนิสิต ($\bar{X} = 4.18$, $SD = 0.35$)

* Received August 3, 2023; Revised August 15, 2023; Accepted August 29, 2023

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี สถานภาพ อายุ ระดับชั้นที่ศึกษา และสาขาวิชา มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 แตกต่างกัน สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน โดยภาพรวม พบว่า แนวทางการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีเพศต่างกัน มีสถานภาพ อายุ ระดับชั้นที่ศึกษา และสาขาวิชาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: การส่งเสริมบรรยากาศ; การเรียนรู้; ศตวรรษที่ 21; นิสิตปริญญาตรี

ABSTRACT

The study consisted of the following objectives: 1. to investigate the guidelines for promoting a 21st-century learning environment; and 2. to explore factors promoting a 21st-century learning environment. A group sample for the study included first to fourth-year undergraduate students in the Faculty of Education, for a total of 152 persons. The tool was a questionnaire with a checklist and a 5-point Likert scale. The statistics used to analyze the collected data were frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.), t-test, One-Way ANOVA, and least significant difference (LSD).

From the study, the findings revealed that the promotion of a 21st-century learning environment for undergraduate students, Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University is overall at a high level ($\bar{X} = 4.22$, $SD = 0.28$). When each aspect is examined, the aspect with the highest level of mean of learning in the 21st century ($\bar{X} = 4.22$, $SD = 0.36$), followed by the learning environment ($\bar{X} = 4.21$, $SD = 0.31$), respectively. The aspect with the lowest level of mean is the promotion of learning between teachers and students ($\bar{X} = 4.18$, $SD = 0.35$).

The opinions toward the promotion of 21st-century learning environments differed when the research hypothesis was tested with respondents from different statuses, ages, educational levels, and majors. When investigating the guidelines for promoting a 21st-century learning environment with respondents of different statuses, ages, educational levels, and majors, their opinions toward promoting a 21st-century learning environment are not different; hence, the null hypothesis is rejected.

Keywords; Environment; learning; The promotion of 21st century; undergraduate students

บทนำ

สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 มีความแตกต่างจากในอดีต ผู้คนมีการเคลื่อนย้ายจากทั่วทุกมุมโลกอย่างรวดเร็ว สื่อเทคโนโลยี และทรัพยากรต่างๆ มีความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครองระหว่างภูมิภาค ประเทศ สังคมและชุมชน มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงของความรู้และข้อมูลข่าวสารตลอดเวลาอย่างเป็นพลวัต

ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในวงการการศึกษาเป็นอย่างมาก มีทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้และการสอนใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมาย ทฤษฎีที่ได้รับความนิยมและก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก คือ ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) ทำให้มุมมองเกี่ยวกับการเรียนรู้ และการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างไปจากเดิม การสอนที่เน้นให้ครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยอาศัยความสามารถและจิตวิทยาการสอนส่วนตัว มาเป็นการให้ครูนำความรู้ทางด้านจิตวิทยาของการเรียนรู้มาใช้ในการจัดเตรียมการสอนโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ดังนั้น การเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนจะต้องลงมือปฏิบัติและกระทำด้วยตนเอง

ครูสังคมศึกษาต้องเข้าใจภาวะเศรษฐกิจและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นอย่างดี เพื่อนำมาบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาให้ไปในทิศทางเดียวกัน สรุปว่า การพัฒนาเศรษฐกิจไทยในช่วง 5 ทศวรรษที่ผ่านมาประสบความสำเร็จในระดับที่น่าพอใจโครงสร้างการผลิตเปลี่ยนผ่านจากภาคเกษตรไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้น มีศักยภาพที่จะพัฒนาเพื่อสร้างฐานการผลิตสำหรับขับเคลื่อนเศรษฐกิจเข้าสู่ประเทศที่มีรายได้สูงในอนาคต

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในหมวดบททั่วไปความมุ่งหมายและหลักการมาตรา 6 เรื่อง การจัดการศึกษา "ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข" ซึ่งหมวด 1 มาตราที่ 22 มีสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไว้ว่า "การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด โดยกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และมาตราที่ 24 (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (2) ฝึกทักษะกระบวนการคิดการจัดการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาและ (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง"

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมีนโยบายและแนวทางในเรื่องการจัดการเรียนรู้ โดยได้ให้ความสำคัญกับความสามารถด้านการคิด และการแก้ปัญหาโดยได้กำหนดไว้ในสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสารเป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อ

แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ ประการที่สอง ความสามารถในการคิดเป็น ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ ประการที่สาม ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาเป็นความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ประการที่สี่ ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง ประการที่ห้า ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเป็น ความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเอง

การจัดการเรียนในศตวรรษที่ 21 แผน 3R และ 8C เน้นบรรยากาศเรื่อง การศึกษาเพราะในปัจจุบันการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นได้ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ดังนั้นผู้เรียนจึงต้องมีการเตรียมความพร้อม มีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก หรือโค้ช ซึ่งครูจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนโดยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่ต้องเรียนรู้ไปตลอดชีวิตคือ 3R 8C ซึ่งทักษะนี้จะนำไปสู่ความพร้อมที่จะออกไปเผชิญโลกภายนอก และการปรับเปลี่ยนของสังคม ผู้คนรุ่นใหม่จึงจำเป็นต้องเรียนรู้และปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงนี้ ดังนั้นการจะพัฒนาประเทศชาติให้เท่าทันสถานการณ์ปัจจุบันสมาชิกในสังคมจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของความรู้ ทักษะคิด และเจตคติที่ถูกต้องต่อการเรียนรู้ เพื่อสร้างและใช้ความรู้เพื่อไปสู่การสร้างผลผลิตที่มีประสิทธิภาพ

การพัฒนาด้านการศึกษาของประเทศไทยมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องจวบจนปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายการปฏิรูปการศึกษา นับตั้งแต่ปีการศึกษา 2530 เป็นต้นมา ในการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา การพัฒนาครูที่เน้นให้ครูนำแนวทางการแก้ปัญหาที่ได้จากกระบวนการดังกล่าวไปปฏิบัติจริง ซึ่งกลไกสำคัญที่บ่งบอกถึงความพร้อมขององค์การในการดำเนินงานทางวิชาชีพ คือ บุคลากร วัฒนธรรมองค์การและที่สำคัญที่สุดคือ องค์ความรู้ ซึ่งในแต่ละองค์การก็จะมี ความแตกต่างกันไป สภาพแวดล้อมในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้น รวมเรียกว่าบรรยากาศองค์การ ซึ่งจะส่งผลต่อการรับรู้ และการปฏิบัติงานของบุคคลในองค์การ การที่บุคคลได้ปฏิบัติงานในสภาพแวดล้อมที่ดีก็จะทำให้ผลของงานออกมาดี ส่งผลดีต่อการบรรลุซึ่งเป้าหมายสูงสุดขององค์การ ดังนั้นการศึกษาถึงบรรยากาศองค์การกับการเรียนรู้จึงมีความสำคัญ ซึ่งจะเห็นได้จากผลการศึกษาในงานวิจัยที่พบว่านอกจากองค์ความรู้ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้แล้วการร่วมมือร่วมใจ และเห็นความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงของคนในองค์การตลอดจนบรรยากาศองค์การที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนายังเป็นสิ่งส่งเสริมให้เกิดองค์การแห่งการเรียนรู้ด้วยเช่นกันเพราะบรรยากาศที่ดีจะช่วยส่งผลต่อการมีทัศนคติที่ดีและความสัมพันธ์ที่ดีในองค์การและมีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน พบว่า การดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนไทยมีปัญหาที่สำคัญ 4 ปัญหาใหญ่ ๆ ได้แก่ ปัญหายาเสพติด เพศ วัตถุนิยม และอินเทอร์เน็ต ส่งผลต่อการดำเนินชีวิต ทำให้เกิดความสับสน คับข้องใจ และวิตกกังวล อีกทั้งยังพบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการสอนทักษะชีวิตคือ รูปแบบการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้และเนื้อหาที่สามารถนำไปใช้พัฒนาทักษะชีวิตได้

และจากการสำรวจจำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 4 ของโรงเรียนสาธิตในสังกัดมหาวิทยาลัย พบว่า ส่วนใหญ่มีจำนวนนักเรียนลดลง โดยเฉพาะในช่วง 2 - 3 ปี (2555-2558) ที่ผ่านมา ซึ่งคาดว่าจะมีแนวโน้มที่จะลดลงเรื่อย ๆ สะท้อนให้เห็นถึงที่มาของปัญหา คือ การบริหารจัดการศึกษา หรือการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ไม่สามารถดึงดูดใจให้นักเรียนศึกษาต่อในโรงเรียนเดิมได้ อีกสาเหตุหนึ่ง คือ ความพึงพอใจและความสุขในการเรียนรู้ซึ่งความสุขของผู้เรียนจะสามารถเกิดขึ้นได้หรือปรากฏออกมาได้นั้นการจัดบรรยากาศในการเรียนรู้ กระบวนการเรียนการสอน เนื้อหาสาระในตำรา หนังสือเรียน ซึ่งตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสุขของผู้เรียนมากที่สุด คือ ลักษณะของครูผู้สอน รองลงมา คือลักษณะของผู้เรียน และผู้สอนควรมีการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนและประเมินผลที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา รวมถึงทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรมด้วย

ตามที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีเป้าหมายชัดเจนในการบริหาร การจัดการศึกษา ที่ส่งเสริมการบริการวิชาการแก่สังคมส่งเสริมพระพุทธศาสนาทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมโดยมุ่งผลิตบัณฑิตให้มีทักษะสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยยึดหลักวิชาการทางพระพุทธศาสนาเป็นแกนนำและให้นิสิตมีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ ใฝ่คิด เป็นผู้นำทางด้านจิตใจและปัญญา มีความสามารถแก้ปัญหา มีศรัทธา อุทิศตนต่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวมรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคม มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เทียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม อีกทั้งการวิจัยซึ่งเป็นกระบวนการหาความรู้และความจริงด้วยวิธีใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนในชั้นเรียนเป็นการพัฒนา และเป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอน รวมทั้งเป็นการพัฒนาการเรียนของนิสิตนักศึกษาให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้นซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุสงฆ์ที่มีภาระหน้าที่ทางพระพุทธศาสนาอยู่แล้วแต่จะมีปัญหาในส่วนของการเข้าเรียนหรือประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น ความแตกต่างทางอายุ ความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษา ความแตกต่างทางสมณศักดิ์ ซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ที่แตกต่างกัน บางรูปมีบทบาทหน้าที่เป็นเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระลูกวัดซึ่งมีบทบาทหน้าที่น้อยกว่า สมณศักดิ์เหล่านี้ย่อมสร้างข้อจำกัดในการมาเรียนที่ต่อเนื่องและแตกต่างกัน เช่น การขาดปัจจัยสนับสนุนในการมาเรียน ไม่มีเวลามาเรียน เนื่องจากภารกิจทางศาสนา ทำให้ไม่สามารถมาเรียนได้อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ การเดินทางไปมาระหว่างวัดกับสถาบันการศึกษาก็เป็นอุปสรรคอีกประการหนึ่ง โดยธรรมชาตินั้นผู้เรียนจะใช้สมองมุ่งไปยังการเรียนรู้ที่มีความหมายและเป็นความต้องการมากกว่าการเรียนรู้จากการรอการสอนที่จัดวางไว้ตามความประสงค์ของผู้สอนโดยไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศการเรียนรู้และความต้องการของผู้เรียนซึ่งอาจทำให้การเรียนรู้ไม่ประสบความสำเร็จได้

จากความสำคัญของบรรยากาศการเรียนรู้และการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับใช้เป็นรูปแบบในการบริหารจัดการเรียนการสอนในวิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยตลอดถึงหน่วยงานที่รับผิดชอบสามารถนำไปวางแผนพัฒนาสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาด้านเนื้อหาเชิงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบริบทสภาพแวดล้อม ความหมาย ความสำคัญ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับหนังสือ รายงานการวิจัย ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

- 1.1 ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่นๆ โดยอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
- 1.2 ทำการศึกษาค้นคว้าการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
- 1.3 ทำการศึกษารูปแบบการพัฒนา และการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
- 1.4 ศึกษาวิเคราะห์การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
- 1.5 สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อทำการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2. การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิดการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตปริญญาตรี โดยมีองค์ประกอบ เทคนิคแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และแนวคิดเกี่ยวกับบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

- 2.1 ทำการศึกษาและคัดเลือกนิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- 2.2 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย นิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- 2.3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบ เทคนิค แนวคิดเกี่ยวกับบรรยากาศการเรียนรู้ สู่แนวทางและการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- 2.4 สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากภาคสนามจากการแจกแบบสอบถาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ
- 2.5 สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ ขอบเขตด้านประชากรที่ศึกษา

3. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ได้แก่ นิสิตชั้นปีที่ 1 ถึงปีที่ 4 ที่เรียนในคณะครุศาสตร์ 6 สาขาวิชา คือ สังคมศึกษา การสอนภาษาไทย การสอนภาษาอังกฤษ การสอนพระพุทธศาสนา จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว และเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยใช้สูตรการคำนวณหาจำนวนประชากร และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีชั้นภูมิ (Stratified Sampling) และวิธีการสุ่มอย่างง่าย มีผู้ให้ข้อมูลหลักรวมทั้งสิ้นจำนวน 152 คน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับแนวการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของ นิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 152 รูป/คน โดยนิสิตผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อแนวการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างอาจารย์กับนิสิต ด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ ผลการศึกษานำสู่การอภิปรายผล ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นต่อแนวทางการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก แสดงให้เห็นว่า แนวทางการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีแนวทางในการพัฒนาทักษะอยู่ในระดับดี ซึ่งทำให้เห็นว่านิสิตได้ให้ความสำคัญของทางการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นไปด้วยดี และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างอาจารย์กับนิสิต ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างอาจารย์กับนิสิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.18$, $SD = 0.35$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับความคิดเห็นด้วยมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า มีการร่วมกับผู้เรียนกำหนดสภาพปัญหาความต้องการจากสถานการณ์ในชีวิตจริงมาบูรณาการ ซึ่งสอดคล้องกับบทความของ **ดาราวรรณ รองเมือง** ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องบรรยากาศการเรียนรู้ ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ผลการศึกษาพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้บรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยรวม ($M = 3.90$, $SD = 0.39$) คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยรวม ($M = 4.00$, $SD = 0.48$) และคะแนนเฉลี่ยทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาพยาบาล โดยรวม ($M = 3.98$, $SD = 0.40$) อยู่ในระดับมาก 2) การรับรู้บรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r(196) = .593$, $p < .001$) และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r(196) = .661$, $p < .05$) ผู้สอนควรมีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลที่

มุ่งเน้นพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา รวมถึงทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรมในนักศึกษาพยาบาล

2. ด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นต่อจิตวิทยาการเรียนรู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.22$, $SD = 0.36$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับความคิดเห็นด้วยมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทุกครั้งเมื่อได้รับมอบหมายงาน และมีการระลึกเสมอว่าการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ต้องเกิดขึ้นได้จริง เห็นผลจริง และเป็นประโยชน์ต่องานที่ทำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชานา อับดุลเลาะ ได้ศึกษาค้นคว้า และกล่าวไว้ว่า สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 แบ่งออกได้เป็น 2 องค์ประกอบด้วยกัน คือ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทางกายภาพและจิตวิทยา กล่าวคือ สภาพแวดล้อมด้านกายภาพทั้งภายนอกห้องเรียนและในห้องเรียน ควรจัดให้เหมาะสมเพื่อการเรียนรู้ส่วนด้านจิตวิทยานั้นควรสร้างสภาพแวดล้อมในการส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีให้มีความรู้สึกที่ดีให้กับผู้เรียนจะได้มีแรงบันดาลใจและมีความรู้สึกที่ดีจะนำไปสู่การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้ให้ความหมาย สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ว่าหมายถึงสิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมทั้งที่อยู่ตามธรรมชาติและถูกสร้างขึ้นไม่ว่าจะเป็นสถานที่อาคารสิ่งที่อยู่รอบตัวเราตลอดจนบรรยากาศการเรียนรู้ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ของมนุษย์มีอิทธิพลต่อผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม

3. ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนั้นมีความคิดเห็นต่อบรรยากาศการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.21$, $SD = 0.34$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับความคิดเห็นด้วยมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า มีความรู้ และมีความเข้าใจต่อบรรยากาศการเรียนรู้อย่างเข้าใจ และมีการกำหนดทิศทางจุดหมายการทำงานอย่างตักผลึก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปราโมทย์ อุปลัมภ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในห้องเรียนของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า 1. สภาพของกลุ่มโรงเรียนนักเรียนส่วนใหญ่เป็นชาวเขาและผู้อพยพโรงเรียนแต่ละแห่งมีการกระจายตัวอยู่ห่างกันประมาณ 2-3 กิโลเมตร 2. สภาพของโรงเรียนและการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนส่วนใหญ่จะตั้งอยู่บริเวณที่ราบเชิงเขา มีห้องเรียนอาคารไม้ อาคารคอนกรีต สภาพห้องเรียน อุปกรณ์บางส่วนชำรุดและไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ซึ่งการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ 1. โรงเรียนที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ในการจัดตกแต่งอย่างสวยงาม น่าสนใจ สะอาด ยืดหยุ่น สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์ต้องวางเป็นระเบียบ ครูใช้เวลากับนักเรียนและให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการรักษาสภาพแวดล้อมของห้องเรียนและความเป็นระเบียบนักเรียนมีความรักและภาคภูมิใจมีวินัยในตนเองปฏิบัติกิจกรรมด้วยความมั่นใจและทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะได้ 2. ห้องเรียนที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่น้อย มีการจัดแต่งห้องเรียนไม่มาก นักเรียนนั่งอย่างอิสระรูปแบบการจัดที่นั่งเป็นแบบถาวรไม่มีความเป็นระเบียบของการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์และครูไม่ได้ให้ความสำคัญของความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสะอาดของห้องเรียนมากนัก นักเรียนยังต้องอาศัยคำสั่งในการปฏิบัติจากครูทำให้ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง 3. การจัดบรรยากาศในห้องเรียน จำแนกได้เป็น 3 แบบตามลักษณะปฏิสัมพันธ์ของครูและนักเรียน 1. บรรยากาศแบบเป็นกันเองครูจะเป็นกันเองกับนักเรียนมากมี

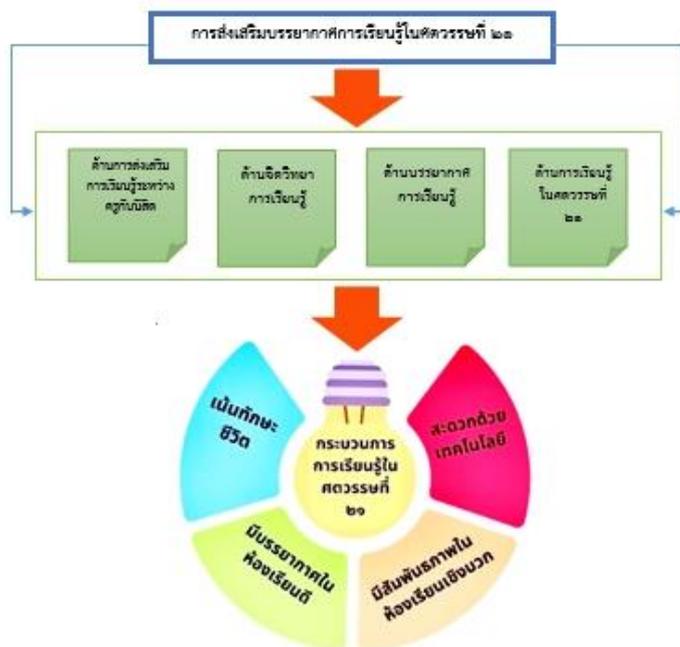
วางแผนการทำงานล่วงหน้าให้เวลาเต็มที่ สนับสนุน ส่งเสริมเป็นรายบุคคล นักเรียนมีความใกล้ชิดครู มีความเชื่อมั่นและวินัยในตนเองมีส่วนร่วมช่วยเหลือกันในการทำงาน 2. ไม่ต้องการจะปล่อยครูไม่ได้ให้เป็นกันเองจะใช้วิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็นหลักในการทำงาน มีเวลาให้นักเรียนน้อยไม่ค่อยกระตุ้น การแสดงออก ทำให้นักเรียนขาดความมั่นใจในการทำงาน 3. บรรยากาศแบบควบคุม ครูควบคุมพฤติกรรมนักเรียนด้วยอำนาจอย่างเข้มงวดมีเวลาให้นักเรียนน้อย นักเรียนไม่เต็มใจในการปฏิบัติตามคำสั่ง ขาดวินัย ขาดความรับผิดชอบ ภายในชั้นเรียนมีการแบ่งกลุ่มระหว่างนักเรียนด้วยกันเอง 4) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในห้องเรียน

4. ด้านการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.27$, $SD = 0.32$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับความคิดเห็นด้วยมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า มีการเรียนรู้เทคนิคและเทคโนโลยีใหม่ พร้อมการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิณี ต้นบุญเจริญ และคณะ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างบรรยากาศการจัดการในชั้นเรียนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า บรรยากาศในชั้นเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสนใจในบทเรียน และเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นการสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นที่ครูให้ความเอื้ออาทรต่อนักเรียนที่นักเรียนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันที่มีระเบียบมีความสะอาดเหล่านี้เป็นบรรยากาศที่นักเรียนต้องการทำให้นักเรียนมีความสุขที่ได้มาโรงเรียนและในการเรียนร่วมกับเพื่อนๆถ้าครูผู้สอนสามารถสร้างความรู้สึกรักให้เกิดขึ้นต่อนักเรียนได้ก็นับว่าครูได้ทำหน้าที่ในการพัฒนาเยาวชนของประเทศชาติให้เติบโตขึ้นอย่างสมบูรณ์ทั้งทางด้านสติปัญญาร่างกายอารมณ์และสังคมโดยแท้จริง

องค์ความรู้วิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สรุปลองค์ความรู้ที่ได้ Mind Mapping ดังนี้

นิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิเคราะห์ และสังเคราะห์ได้องค์ความรู้ SOMRUETHAI MODEL สามารถอธิบายได้ ดังนี้

การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หมายถึง ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างครูกับนิสิต คือ อาจารย์มีการกระตุ้นการเรียนรู้โดยการออกแบบการเรียนรู้ให้นิสิตเรียนสนุก กระตุ้นให้นิสิตมีนิสัยรักการเรียนรู้ พร้อมเน้นกระบวนการการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายยืดหยุ่นเหมาะสมกับนิสิต ด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ คือ อาจารย์ส่งเสริมจิตวิทยาการเรียนรู้ในห้องเรียนกับนิสิตได้อย่างเหมาะสม จัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนมีความเหมาะสมกับผู้เรียน และมีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ให้กับนิสิตได้อย่างเหมาะสม ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ คือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในห้องเรียน มีสัมพันธภาพที่ดีให้กับนิสิต เอื้ออำนวยและเหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอน และด้านการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสมเพื่อเกื้อหนุนให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายมีการเสริมสร้างโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงมีพัฒนาการจัดการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

กระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หมายถึง เน้นทักษะชีวิต มีบรรยากาศในห้องเรียนดีมีสัมพันธภาพในห้องเรียนเชิงบวก และมีความสะดวกด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้

1. ควรมีการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตปริญญาตรี คณะครู ศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างครูกับนิสิต คือ อาจารย์ มีการกระตุ้นการเรียนรู้โดยการออกแบบการเรียนรู้ให้นิสิตเรียนสนุก กระตุ้นให้นิสิตมีนิสัยรักการเรียน พร้อมเน้นกระบวนการการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายยืดหยุ่นเหมาะสมกับนิสิต ด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ คือ อาจารย์ส่งเสริมจิตวิทยาการเรียนรู้ในห้องเรียนกับนิสิตได้อย่างเหมาะสม จัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนมีความเหมาะสมกับผู้เรียน และมีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ให้กับนิสิตได้อย่างเหมาะสม ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ คือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในห้องเรียน มีสัมพันธภาพที่ดีให้กับนิสิต เอื้ออำนวยและเหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอน และด้านการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสมเพื่อเกื้อหนุนให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายมีการเสริมสร้างโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงมีพัฒนาการจัดการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กับนิสิตในคณะอื่น ๆ ด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการทำวิจัย เรื่อง การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตปริญญาตรี คณะครู ศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยวิธีวิจัย เชิงทดลอง เพื่อศึกษาผลวิเคราะห์ที่แตกต่างออกไป

2. ควรศึกษาการทำวิจัย เรื่อง การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในทุกคณะ เพื่อศึกษาผลวิเคราะห์ที่แตกต่างออกไป

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2545 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์).

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ดารารวรรณ รองเมือง. (2562). บรรยากาศการเรียนรู้ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต. (จันทบุรี: วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า).

ดารารวรรณ รองเมือง. (2562). บรรยากาศการเรียนรู้ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต. จันทบุรี: สำนักพิมพ์วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า.

- ธานินทร์ ณะอม. (2558). ทิศทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : [http://www.singburi.go.th/etc_files/แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ 12 .pdf](http://www.singburi.go.th/etc_files/แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ_12.pdf). สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ก.ย. 2558
- นางสาวชลธิชา จิรภัคพงศ์. (2552). “ปัจจัยที่เอื้อต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่”. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่.
- นายบุญฤทธิ์ บุญมา และผศ.ดร.นันทรัตน์ เจริญกุล. (2559). แนวทางการบริหารโรงเรียนสาธิตเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานสำหรับนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นายบุญฤทธิ์ บุญมา และผศ.ดร.นันทรัตน์ เจริญกุล. (2565). “แนวทางการบริหารโรงเรียนสาธิตเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานสำหรับนักเรียน”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/OJED/article/view/83963> สืบค้นเมื่อวันที่ 4 มี.ค. 2565
- นายพนมนคร มีราคา. (2560). ครูต้องมีลักษณะอย่างไร... ในศตวรรษที่ 21. วารสาร “ศึกษาศาสตร์ มจร” คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2560): 27.
- ปทุมมาศ ว่องอรุณชัย. (2561). “มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ”. ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของความสำเร็จในการเรียนการสอน : ศึกษากรณี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นวบ.จังหวัดจันทบุรี. ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 (กันยายน 2561) : 1632.
- สุวิธิตา จรุงเกียรติกุล. ผศ.ดร.. (2546). ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (The Twenty-First Century Skills). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.truelookpanya.com/education/content/66054/-teaartedu-teaart-teaarttea-> สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มี.ค. 2546
- อิทธิศักดิ์ ศิริจันทร์และ ชัยอนันต์ มั่นคง. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสระบุรี. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วิชานา อับดุลเลาะ และคณะ. (2562). “มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์”. การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม 2562).